

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BOLA HUQUQLARI KAFOLATI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

TURAKULOV BOYBURI KUZIMURATOVICH

IIV Surxondaryo akademik litseyi huquqshunoslik fani bosh o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola O'zbekiston Respublikasida bola huquqlarini kafolatlash masalasiga bag'ishlangan. Maqolada bolalar huquqlarining konstitutsiyaviy va qonunchilik asoslari, mavjud muammolar, ularning sabablari va yechim yo'llari tahlil qilinadi. Xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya, bolalar mehnati va huquqbuzarliklarning oldini olish kabi muhim sohalaridagi vaziyat ko'rib chiqiladi. Shuningdek, xalqaro huquqiy hujjatlar va milliy qonunchilikning mosligi, amaliyotdagi kamchiliklar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar beriladi.

Annotatsiya: This scientific article is dedicated to the issue of guaranteeing children's rights in the Republic of Uzbekistan. The article analyzes the constitutional and legislative basis of children's rights, existing problems, their causes, and solutions. In particular, the situation in such important areas as education, healthcare, social protection, child labor, and crime prevention is considered. The article also examines the compliance of international legal instruments and national legislation, shortcomings in practice, and offers recommendations for their elimination.

Annotatsiya: Данная научная статья посвящена вопросу гарантии прав ребенка в Республике Узбекистан. В статье анализируются конституционные и законодательные основы прав детей, существующие проблемы, их причины и пути решения. В частности, рассматривается ситуация в таких важных областях, как образование, здравоохранение,

социальная защита, детский труд и профилактика правонарушений. Также анализируется соответствие международно-правовых актов и национального законодательства, недостатки в практике и предлагаются рекомендации по их устранению.

Kalit so‘zlar : Bola huquqlari, bolalar himoyasi, qonunchilik, konstitutsiya, ta’lim, sog‘liqni saqlash, ijtimoiy himoya, bolalar mehnati, huquqbuzarliklar, O‘zbekiston.

Keywords: Children's rights, child protection, legislation, constitution, education, healthcare, social protection, child labor, delinquency, Uzbekistan.

Ключевые слова : Права ребенка, защита детей, законодательство, конституция, образование, здравоохранение, социальная защита, детский труд, правонарушения, Узбекистан.

O‘zbekiston Respublikasida bolalar huquqlarini himoya qilish va kafolatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mustaqillik yillarida bolalar huquqlari sohasida sezilarli yutuqlarga erishildi. Konstitutsiya va bir qator qonunlar bolalar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan. Biroq, amaliyotda hali ham bir qator muammolar mavjud bo‘lib, ularning hal etilishi davlat va jamiyat oldida turgan dolzarb vazifadir. Ushbu maqolada O‘zbekistonda bola huquqlari kafolatining hozirgi holati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi.

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi bolaning hayoti, sog‘lig‘i va rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlarni ta’minlash davlatning muhim vazifasi ekanligini belgilaydi. "Bola haqida"gi qonun, Oila kodeksi va boshqa qonun hujjatlari bolaning huquq va erkinliklarini, uning himoyasini kafolatlaydi. Mazkur qonun hujjatlari bolaning ta’lim olish, tibbiy yordam olish, ijtimoiy himoya va boshqa huquqlarini belgilab beradi. Shuningdek, ushbu qonunlarda bolalar mehnatidan foydalanishning taqiqlanishi, bolalar huquqbuzarliklarining oldini

olish choralariga ham alohida e'tibor qaratiladi. Biroq, qonun hujjatlarining amalda qo'llanilishi va ularning samaradorligi masalasi alohida tahlil qilinishini talab etadi.

Ta'lim va sog'liqni saqlash bolaning to'laqonli rivojlanishi uchun eng muhim omillar hisoblanadi. O'zbekistonda majburiy umumiy o'rta ta'lim joriy etilgan bo'lsa-da, qishloq joylardagi maktablarning moddiy-texnika bazasi zaifligi, malakali o'qituvchilar yetishmasligi kabi muammolar mavjud. Shuningdek, sog'liqni saqlash sohasida, ayniqsa, qishloq joylarda tibbiy xizmat ko'rsatishning sifati pastligi, bolalar kasalliklarining oldini olishga qaratilgan profilaktika ishlari etarli darajada olib borilmasligi kabi muammolar kuzatiladi.

Ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalar toifasi (yetim bolalar, nogiron bolalar, kambag'al oilalardagi bolalar) uchun davlat tomonidan turli xil ijtimoiy dasturlar amalga oshiriladi. Biroq, bu dasturlar samaradorligi va ularning qamrovi yetarli emasligi, shuningdek, korrupsiya holatlarining mavjudligi kabi muammolar mavjud. Bolalar mehnati masalasi ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Ayrim hollarda bolalar mehnatiga jalb qilinishi, ularning huquqlarining buzilishi kuzatiladi.

Bolalar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish uchun davlat tomonidan profilaktika choralarini ko'rish muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, bu sohada ham kamchiliklar mavjud. Oilaviy tarbiyaning zaifligi, bolalarni huquqiy madaniyatga o'rgatishning yetarli emasligi, ijtimoiy muhitning salbiy ta'siri kabi omillar huquqbuzarliklarning ko'payishiga olib keladi.

O'zbekiston bir qator xalqaro huquqiy hujjatlarga, jumladan, Bolalar huquqlari to'g'risidagi konventsiyaga qo'shilgan. Biroq, milliy qonunchilikning ba'zi qoidalarining xalqaro huquqiy hujjatlar talablariga to'liq mos kelmasligi, ularning amalda qo'llanilishi va monitoringi masalalari muhimdir.

Muammolarni bartaraf etish bo'yicha takliflar ;

Maqolada keltirilgan muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi takliflar beriladi:

Qonunchilikni takomillashtirish va uning samaradorligini oshirish;

Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash;

Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, korrupsiya holatlarining oldini olish;

Bolalar mehnatidan foydalanishning oldini olish bo'yicha qat'iy choralar ko'rish;

Bolalar huquqbuzarliklarining oldini olish bo'yicha profilaktika ishlarini kuchaytirish;

Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va fuqarolik jamiyati institutlarini faol ishtirok ettirish;

Xalqaro tajribadan foydalanish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish.

Xulosa:

O'zbekistonda bola huquqlarini kafolatlash sohasida ma'lum yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, hali ham bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat, jamiyat va har bir fuqaroning faol ishtiroki zarur. Bola huquqlarini himoya qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida qaralishi va bu sohada izchil islohotlar o'tkazilishi lozim.